కదిలే రైల్లోంచి కనిపించే చెట్టు

మా నాన్నగారికి హార్ట్ ఎటాక్ రాకపోతే కృష్ణమోహన్‌ని జీవితంలో కలుసుకొనే వాడిని కాదు. కృష్ణ మోహన్‌ని కలుసుకోకపోతే పార్వతీశం అనే వ్యక్తి ఈ లోకంలో ఉన్నట్టే తెలిసేది కాదు.

పార్వతీశం ఈ సమాజం గుర్తుంచుకొని బ్రహ్మరథం పట్టాల్సిన మనిషేం కాదు. మహానుభావుడు అంతకన్నా కాదు. కాని సమాజంలో మంచి తనానికో, దౌర్జన్యానికో బాధ్యత ఎక్కడ నుంచి ప్రారంభమవుతుందని ఆలోచిస్తే అది అలా పోయిపోయి పార్వతీశంలాంటి మామూలు మనిషి దగ్గర ఆగుతుంది. చక్కెర తియ్యదనానికి ఏ అణువుది గొప్పతనం అని చెప్పగలం?

మా నాన్నగారు రూఢిగా పోతారని డాక్టర్లు పెదవి విరిచినప్పుడు, కింగ్ జార్జి హాస్పిటల్ మెట్లమీద కూర్చుని మా తమ్ముళ్ళతో కలిసి నేనూ రహస్యంగా భోరుమన్నప్పుడు దూరం నుంచి కృష్ణమోహన్ కనిపెడుతున్నాడని మాకు తెలీదు.

"చదువుకొన్నవారు కనక చెప్పినా మీరర్థం చేసుకోగలరు. కాంప్లికేషన్స్ ఎక్కువయాయి. వయస్సూ ఎక్కువే– సారీ. బతకడం కష్టం" అని అందమయిన డాక్టర్ రూఢిగా తెగేసి చెప్పినప్పుడు బిక్కమొహంతో వింటున్న నన్ను గమనించాడు కృష్ణమోహన్. వెనక నిలబడిన అయిదుగురు హౌస్ సర్జన్స్‌లో అతను ఒకడు. ఆ విషయం తర్వాత చెప్పినా, అతన్ని జ్ఞాపకం తెచ్చుకోలేనంతటి సామాన్యుడు కృష్ణమోహన్. డాక్టరు కావాలన్న బలమైన

కోరికతో, శరీరాన్ని బలహీనంగా నిలుపుకొన్న తెల్లటి మనిషి. మాట నూతిలోంచి వచ్చినట్టు, నవ్వితే ఊపిరి అందనంత బలహీనం. అది అతని స్వభావమనీ, అనారోగ్యం కాదనీ తర్వాత అర్థమయింది.

ఓ అర్ధరాత్రి నాన్నగారికి తగిలించిన కార్డియోగ్రామ్ పనిచెయ్యడం మానేస్తే రెస్ట్ రూంలో కూర్చున్న హౌస్ సర్జన్స్ మీద విరుచుకు పడ్డాను.

"ఎందుకండీ మమ్మల్ని చంపుతారు? ఆ కార్డియోగ్రామ్ సరిగ్గా పని చెయ్యదు" అని ఒకాయన విసుక్కున్నాడు.

"లుక్ యంగ్‌మాన్. మీ చేతులలో చాలా విలువైన ప్రాణాన్ని పెట్టిన కారణానికి మేం నిస్సహాయంగా వున్నాం. మీకన్నా ఎక్కువ కోపం తెచ్చుకోవడం మాకూ చేతనవును. ఉపయోగించే యంత్రాలు పనిచెయ్యవని, వాటితో చచ్చిపోయే మనుషులు బతుకుతారని మీరాశలు కల్పిస్తున్నారని తెలీదు. మీ ఒక్కరోజు నిద్రాభంగం మాకు ఓ జీవితం విలువ" – ఇలా ఏదో మాట్లాడే నా భుజం మీద చెయ్యివేసి ఐసీసీలోకి లాక్కెళ్ళాడు కృష్ణమోహన్. ఓపికగా, ఎక్కువ మాట్లాడకుండా గంటన్నర నాన్నగారి పక్కన కూర్చున్నాడు. అతని ప్రతీ కదలికా– నాన్నగారికి ప్రాణం పోస్తున్నట్టు, ఆ క్షణంలో అతను ఆప్తమిత్రుడయినట్టు చూస్తున్నాను నేను. అదే–అదే మా ఇద్దరి స్నేహానికి ప్రారంభం.

అయితే, కష్టాల్లో గుర్తొచ్చే దేవుడినే అవలీలగా మరిచిపోయే జాతిలో పుట్టిన వాడిని. ఆ రెండు నెలల్లో నాకు మనస్థిమితాన్ని, ధైర్యాన్ని కల్పించిన మిత్రుడిని అతి సులువుగా మరిచిపోయాను. నా వ్యావృత్తితో, అభిరుచితో, ఆలోచనల్తో ఏవిధంగానూ సామ్యం లేని వ్యక్తి కృష్ణమోహన్. కాని, ఆ రెండు నెలలూ అతని ప్రపంచంలోకి నేను వెళ్ళాను. ఆస్పత్రి, మంచాలు, చికిత్స– యివే ఆలోచనలు. నాన్నగారు బాగుపడగానే నేను మా ఊరు వచ్చేశాను. రెండుసార్లు ఉత్తరం రాశాను. ఒకసారి హైదరాబాద్ వెళ్తున్నానని ఆయనకి ఉత్తరం వ్రాస్తే ఖమ్మం స్టేషన్‌లో నన్ను చూడడానికి నలుగురు వచ్చారు. కృష్ణమోహన్ తండ్రి, తమ్ముడు, యిద్దరు చెల్లెళ్ళు. అతి ప్రశాంతమైన కుటుంబం. అందరూ శాంతంగా, చిరునవ్వుతో, నిండుగా పలకరించారు. నన్ను రెండు చేతులూ పట్టుకు పకలరించిన వృద్ధుని వెనక మనిషిని చూసి ఒక్కక్షణం తుళ్ళిపడ్డాను. ఆయన ఓ చిన్న సైజు కృష్ణమోహన్. అదే చిరునవ్వు. గొంతులో అదే బలహీనత. అదే మెత్తదనం. ఒక పెద్ద పొట్లంతో తాపేశ్వరం కాజాలు చేతులలో పెట్టాడు. నేను ఆశ్చర్యపడ్డాను. అంతకుమించి సిగ్గుపడ్డాను. నాకు జరిగిన ఉపకారం కృష్ణమోహన్ వల్ల కాని, ఈ అయిదుగురూ నావల్ల తమకేదో ఉపకారం జరిగినట్లు కృతజ్ఞతా భావంతో కనిపించారు. అది వారి సౌహార్దం. ఆడపిల్లలు పెళ్ళీడుకొచ్చిన వాళ్ళు. ఒకటి రెండు మాటలన్నారో లేదో గుర్తులేదు. ఓ సీసాతో మంచినీళ్ళు తెచ్చి నా సీటు దగ్గర పెట్టాడు కృష్ణమోహన్ తమ్ముడు. అతని పేరు పార్వతీశం. "ఈ మాటు ఎప్పుడు యిటు వెళ్ళినా రాయండి" అని రైలు కదులుతూంటే నా చెయ్యి పట్టుకున్నాడు.

మిత్రుల సాన్నిహిత్యం నాకు కొత్తకాదు. వాళ్ళాదరణ, అభిమానమూ కొత్తకాదు. అదేదో నా హక్కులాగ అనుభవించడం ఒక్కొక్కప్పుడు నా అహంకారమేమోననుకొంటాను. కృష్ణ మోహన్‌ని మరిచిపోయిన నేను ఆయన కుటుంబాన్నీ, ఆ కుటుంబంలో అందరి వెనక నిలబడి చిరునవ్వు నవ్విన పార్వతీశాన్ని అతిసులువుగా మరిచిపోయాను. తాపేశ్వరం కాజాలు గుర్తున్నాయి. రుచిగా వున్నాయి. ఎప్పుడయినా వాటి రుచి గుర్తుకొచ్చినప్పుడు మనస్సులో కదిలేవాడు. ప్రస్తుతం కాన్పూరులో పనిచేస్తున్నాడట. కలిసే అవకాశం లేదు.

మూడున్నర సంవత్సరాల తర్వాత ఆఫీసు పనిమీద రెండు నెలలు త్రివేండ్రం వెళ్ళాల్సి వచ్చింది. దక్షిణాదికి వెళ్ళడం చాలా తేలికయిన పని అనుకొంటూ ఆనందంగా బయలుదేరాను. రైలు వెళ్తూంటే దారిపొడుగునా పచ్చిక బయళ్ళూ పొలాలూ, కొబ్బరి తోటలూ, కాలవలూ— కళాకారుడు కుంచెతో గీసిన వర్ణచిత్రంలాగ వుంది కేరళ. మనస్సు ఆనందంతో ఉరకలు వేసింది. ఆ ఆనందం త్రివేండ్రంలో దిగిన రెండు గంటలు మిగలలేదు. అక్కడ కొబ్బరి నూనెతో వంటకాలు, ఉప్పుడు బియ్యం—కొయ్య ముక్కల్లాగ గొంతుకి అడ్డుపడుతూ— వాటిని చూస్తేనే భయమేసింది. రెండు రోజులు తిన్నాక కడుపులో రైళ్ళు పరిగెత్తడం ప్రారంభించాయి. కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగాయి. నీరసం. ఎవరో చెప్పారు. త్రివేండ్రం స్టేషను కాంటీనులో మామూలు బియ్యంతో వంటచేసి పెడతారని. వెళ్ళాను. కాస్త నయమే. మెల్లగా స్థిరపడ్డాను. ఓ పదిరోజులు గడిచేసరికి తిండి గురించి ఆలోచించకుండా రోజులు గడిపేస్థితికి వచ్చాను. చిన్న కొట్టంలాంటి ఓ హోటల్ గదిలో మకాం. ఆ గదికి పక్కన పెద్ద తిన్నెలాంటి బాత్‌రూం. ఏమైనా కేరళ వచ్చిన ఉత్సాహం చచ్చిపోవడానికి ఎక్కువ కాలం పట్టలేదు.

ఎవరూ పరిచయం లేని ఆ వూళ్ళో సాయంకాలం అలా వూరంతా తిరిగి 8 గంటలకి హోటల్‌గది చేరడం అలవాటు. ఆ రోజు అలా వచ్చేసరికి హోటల్ వసారాలో కూర్చుని వున్నాడు పార్వతీశం. ఒక్కక్షణం అతన్ని గుర్తుపట్టలేదు. ఆయన చిరునవ్వు చూడగానే కృష్ణమోహన్ గుర్తొచ్చాడు. దురదృష్టం— పేరు గుర్తు రాలేదు. తెల్లబోతూ చూశాను.

"నేను కృష్ణమోహన్ తమ్ముడినండి. మా మిత్రుడొకడు ఈ హోటల్‌లో దిగితే చూసిపోదామని వచ్చాను. ఈ బోర్డులో మీ పేరు చూసి ఆశ్చర్యపోయాను. నేనిక్కడ వున్నట్టు మీకు తెలీదుకదా? కలుద్దామని సాయంత్రంనుంచి కూర్చున్నాను."

ఇప్పుడు ఖమ్మం స్టేషను, తాపేశ్వరం కాజాలు గుర్తుకొచ్చాయి. యింకా పేరు గుర్తు రాలేదు. అతను గ్రహించాడు. అర్థమయినట్టు ప్రశాంతంగా నవ్వాడు.

"పార్వతీశం సార్. ఖమ్మంలో మిమ్మల్ని కలిశాను. మీగురించి పేపర్‌లో చూస్తూంటాను. మీరు మాకు పరిచయమని చెప్పుకుని యిక్కడ ప్రవాసాంధ్రుల్లో గర్వపడుతూంటాను" అన్నాడు.

అన్ని రోజులకి అక్కడ ఓ తెలుగు పక్షిని చూసినందుకు మనస్సు నిజంగా

ఆనందపడింది. మరో గంటసేపు యిద్దరం మాట్లాడుకొన్నాం. క్రమంగా త్రివేంద్రంలో నా కష్టాలు, మరో 7 వారాల నా ప్రవాసం అన్నీ చెప్పాను. "అయ్యో! మీకు తెలీదా? యిక్కడ మరో గొప్ప హొటల్ వుంది. మిమ్మల్ని పువ్వుల్లో పెట్టి పూజించే హొటల్" అన్నాడు.

నేను బ్రహ్మానందపడి పోయాను. వెంటనే వెళ్దామని షర్టువేసుకు లేచాను. పార్వతీశం మాటల్లో చమత్కారం, చిన్న హాస్యం వున్నట్టు అప్పుడు గమనించాను. ఆ రోజు స్టేషన్లో అతని వ్యవహారం బొత్తిగా పట్టించుకోలేదు. అంతా రెండు నిమిషాల్లో రెలు కదిలిపోయింది. ఆ మాటా ఈమాటా మాట్లాడుతూ ఓ యింటికి తీసుకొచ్చాడు.

"ఇదేమిటి?" అన్నాను.

"హొటల్‌సార్ – కొత్తరకం హొటల్" అన్నాడు. ఇద్దరం రెండు పక్కలూ, మంచాలూ, దోమతెరలూ వేసుకు పడుకున్న ఆడవాళ్ళ బృందం మధ్యనుంచి మేడమెట్లెక్కాం. తాళం తీసి దీపం వేశాడు. అప్పుడర్థమయింది. తీసుకు వచ్చింది అతని గదికని. నాక్కాస్త కోపం వచ్చింది. విసుగు కలిగింది.

"ఎందుకిక్కడికి తెచ్చారు?"

. "అయ్యో– మనం ఆంధ్రులం. భోజన ప్రియులం. కమ్మని భోజనం లేకపోతే మనం ఎంత విలవిలలాడుతామో నాకు తెలుసు. మంచం యిలా వసారాలో వేస్తాను. నిముషంలో స్టౌ మీద బియ్యం పడేస్తాను. మీరు గట్టిగా ఊపిరి పీల్చేలోగా వడ్డించేస్తాను. మన దగ్గర గోంగూర చట్నీ, గన్ పౌడర్, సామర్లకోట నెయ్యి వున్నాయి" నోరూరింది. పాములాగ ఆ గదిలో అటూ, ఇటూ చకచకా తిరిగి అరగంటలో వంటకానిచ్చేశాడు. వారం రోజుల తర్వాత హాయిగా సుష్టుగా భోజనం చేశాను. అప్పటికి కాని అతని ఆతిథ్యంలో మహిమ అర్థం కాలేదు. రాత్రి పదకొండున్నరకి నాతో వచ్చి హొటల్ దగ్గర దిగవిడిచివెళ్ళాడు.

మరునాడు సాయంకాలం ఆఫీసు వదిలి పెట్టకముందే ఆఫీసుకి వచ్చాడు.

"త్వరరగా తెమలండి సార్. యివాళ హొటల్ గది ఖాళీచేసిపోవాలి" అన్నాడు.

"ఎక్కడికి?" అన్నాను ఆశ్చర్యంగా.

"మనింటికి సార్"

'అయ్యయ్యో– మీకు శ్రమ"

"అవును సార్. నాకు కాస్త శ్రమే అనుకోండికాని, ఆ గదిలో ఉండడం మీకు ఎక్కువ శ్రమ. సిమ్లాలో నేను హొటల్ కూడు తింటూంటే మీరు నన్ను చూస్తూ వదిలేస్తారా? వదిలెయ్యడం సంస్కారం అనిపించుకుంటుందా? పదండి. మీకు తెలీదు. ఇలా హొటల్లో మరి రెండు వారాలు భోజనం చేస్తే రక్త విరోచనాలు పట్టుకుంటాయి" అన్నాడు. నేను హడలిపోయాను. నిజానికి అంత దూర ప్రాంతంలో ఎవరో ఒకరి రక్షణ, సంరక్షణ కావాలనిపించింది. కాగా మనకి తెలిసిన మనిషి, తనంతట తను నా బాధ్యత నెత్తిమీద వేసుకుంటున్నాడు. మరో సందేహం లేకుండా అతని గదికి మారిపోయాను.

బ్రహ్మచారి యిల్లు. రెండు గదులూ, వెనక చిన్న వంటగది. పక్కనే చెక్క పొట్టుతో 24 గంటలూ కొలిమిలాగ మండే పొయ్యి. గోడలోకే పొదిగినట్లుంటుంది. రోజులో ఎప్పుడు కావలసి వచ్చినా అందులో నీళ్ళు మరుగుతూంటాయి. పక్కన స్నానాల గది. తెల్లారగానే పది పన్నెండు బిందెల నీళ్ళుమేడమీదికి మోసేవాడు. ఏడయ్యేసరికి ఫిల్టరు కాఫీ చేతికందించేవాడు. టొమాటో, మిరపకాయలు, కరివేపాకు, నిమ్మకాయ వేసి కమ్మగా ఉప్మా. ఒంటిగంటకి అతి నీటుగా పేర్చి యిచ్చిన స్టీలు కారేజి. సాయంత్రం యింటికి వచ్చేసరికి కాఫీ సిద్ధంగా వుండేది. నాకు రాతపని వుంటుందని తెలిసి రాతకి ఏకాంతం కావాలని తెలిసి సాయంకాలం డాబామీదకి వెళ్ళికూర్చునేవాడు. రాత్రి భోజనం కాగానే తప్పనిసరిగా ఏదో ఒక పండు ముక్కలు పళ్ళెంలో సిద్ధంగా పెట్టేవాడు.

క్రమంగా త్రివేండ్రం జీవితంమీద భయం తగ్గి వాతావరణంమీద వ్యామోహం పెరిగి, అక్కడ గడపగలిగినందుకు సంతోషం కలిగించాడు. ఒక శనివారం నాడు యిద్దరం బస్సులో శుచీంద్రం, నాగర్ కోయిల్ వెళ్ళాం. కోవళం దగ్గర సూర్యాస్తమయం చూపించాడు. పెద్ద మనిషిలాగ నిలకడగా, నిశ్చలంగా నిలిచివున్న నీలపు ముఖమల్ తివాసీలాంటి సముద్రం, వెనక్కి ఎర్రటి మాంసపు ముద్దలాగ సూర్యుడు మెల్లిగా జారి పోవడం గుండెల్ని జలదరింపజేసే అందమయిన అనుభవం. కన్యాకుమారి తీసుకెళ్ళాడు. మూడు సముద్రాల కలయిక, వివేకానంద రాక్ మెమోరియల్, అమ్మవారి ఆలయం, ఉదయం సూర్యోదయం, అక్కడే సాయంత్రం అస్తమయం, దీనికంతటికీ వెనక పార్వతీశం సౌహార్దం ఊహించుకొని తన్మయుడినయాను. ఆయన నాకు చేసే సేవలో ఒక ఉత్సాహం, భక్తిలాంటిదేదో కనిపించింది. నాకు ఉపయోగపడగలిగినందుకే ఆయన ఆనందపడేవాడు. ఈ సమయానికి ఎప్పుడయినా నా ఉద్యోగదీత్యా ఏదయినా ప్రతిఫలం కోరుతాడా అని సందేహ పడిన సందర్భాలు లేకపోలేదు. డబ్బు యివ్వబోతే కంట తడిపెట్టుకున్నాడు. రెండు నెలలు అయేనాటికి ఆ యింటినీ, అతని వంటనీ, అతన్నీ వదిలి రాలేకపోయాను. త్రివేండ్రం జీవితం అతి సాధారణ మయిన విషయంలాగ, దాన్ని వదిలిపోవడం అతి బాధాకరమయిన సంఘటనలాగ విలవిలలాడిపోయాను. మెయిల్ ఎక్కుతుండగా పార్వతీశం నా రెండు చేతులూ పట్టుకుని–

"బ్రహ్మచారిని మేష్టారూ? మీరు హాయిగా బ్రతకడానికి అలవాటు పడ్డవారు. ఏం యిబ్బందులు పడ్డారో" అనబోతే నోరుమూశాను. "ఈ ఆతిధ్యం నా జీవితంలో మరిచిపోలేను పార్వతీశంగారూ, మీ అన్నగారి ఉపకారాన్ని మరిపించారు. ఏదో పీడకలలాగ సాగవలసిన ఈ రెండు నెలలూ మరపురానివి చేశారు" అన్నాను.

"ఎప్పుడు హైదరాబాదు వచ్చినా తప్పనిసరిగా నాకు రాయాలి. నా కారులో స్వయంగా వచ్చి మిమ్మల్ని ఇంటికి తీసుకుపోతాను. నా అతిథిగా వుండాలి. నిజానికి ఎప్పుడయినా కాదు, నా కోసం ప్రత్యేకంగా వీలుచేసుకు రండి" అన్నాను.

"నేను చేసేది వ్యాపారం. ఇంకా స్థిరపడలేదు. స్థిరపడ్డాక అలాగే" అన్నాడు పార్వతీశం నవ్వుతూ.

రైలు కదిలింది. ఏ ప్రయోజనం ఆశించని మంచి మిత్రుడు క్రమంగా ఆ కళ్ళముందు నుంచి మాయమయ్యాడు.

తర్వాత ఒక్కసారి నాకు ఉత్తరం రాస్తూ నేను వాళ్ళింట్లో నా కలం మరిచిపోయానంటూ ఓ మిత్రుడికిచ్చి దాన్ని పంపించాడు. థాంక్స్ చెప్తూ ఉత్తరం రాయాలనుకొంటూ మరిచి పోయాను. కృష్ణమోహన్‌కి పెళ్ళని చాలా నెలల తర్వాత శుభలేఖ వచ్చింది. కాన్పూరులోనే ఎవరో అమ్మాయిని పెళ్ళి చేసుకున్నాడట. అతని మీద ఆ కుటుంబం పెట్టుకున్న ఆశలు పార్వతీశం చెప్పాడు. కొద్దిగా – బహుశా రెండు క్షణాలు – ఆ యింటి గురించి ఆలోచించి వుంటాను. ఏదో కాంపుకివెడుతూ పెళ్ళినాడు గ్రీటింగ్స్ పంపమని మా ఆవిడకి చెప్పి వెళ్ళాను. మా ఆవిడ పంపడం మరిచిపోయింది. తర్వాత నేను అడగడమూ మరిచిపోయాను. మా నాన్నగారి అనారోగ్యం సమయంలో కృష్ణమోహన్ ఆదుకోవడంలాంటిదే త్రివేంద్రం బాధలో పార్వతీశం కనిపించడం. ఆ అవసరం తీరగానే పదే పదే గుర్తు చేసుకొనే అవకాశం లేకపోయింది.

మరో సంవత్సరన్నరకి అనుకుంటాను– ఓరోజు ఉదయం అయిదు గంటలకి యింట్లో ఫోను మోగింది. మా పెద్దాడు ఫోను తీసి "ఎవరో పార్వతీశంట. భార్యతో కలిసి వచ్చాడట. సికింద్రాబాద్ స్టేషనునుంచి ఫోను చేస్తున్నాడు. నీకు తెలుసుట" అన్నాడు. వెంటనే పేరు గుర్తు రాలేదు. నరాలు కొరికేసే చలిలో దుప్పటి తలమీంచి తియ్యడానికే చాలా హింసననుభవించాను. తీరా పార్వతీశాన్ని కలుసుకోవాలంటే కనీసం అయిదారు మైళ్ళు కారు నడుపుకు వెళ్ళాలి. తెల్లారితే డైరెక్టర్ల మీటింగ్. మర్నాడు మార్కెట్ సర్వే. భార్యతో అంటున్నాడు. ఈ మధ్య పెళ్ళయిందేమో. కొత్త పెళ్ళాన్ని వెంటబెట్టుకు వచ్చాడంటే ఊరంతా తిప్పక పోతే బాగుండదు. డ్రైవరు లేదు. కారులో చార్మినార్, గోల్కొండ కోట, ఉస్మాన్ సాగర్– భయమేసింది. డబ్బుకాదు కాని ఈ సమయంలో టైం లేదు. ఆ యాతన అనుభవించలేను. ముఖ్యంగా ఈ దుప్పటి తొలగించి చలిలో కారు నడపలేను. "ఊళ్ళో లేనని చెప్పెసెయ్. రాజమండ్రి కాంపుకి వెళ్ళానని చెప్పు" అన్నాను అబ్బాయితో బద్ధకంగా. పార్వతీశం కాసేపు అబ్బాయితో మాట్లాడాడు. ఫోను పెట్టేశాడు. నాకు శుభలేఖ పంపాడట అందలేదా. హైదరాబాద్ భార్యతో కలిసి వస్తున్నట్టు ఉత్తరం రాశాడట. అదీ అందలేదా? ఎందుకని? అడ్రసు 'కవాడిగూడకి బదులు 'కావేరీ గూడెం' అని ప్రతీసారీ రాసినట్టు తర్వాత అర్థమయింది. ఏమయినా ఆ క్షణంలో పార్వతీశాన్ని వదిలించుకున్నందుకు నిట్టూర్చాను. తెల్లవారగానే ఆ విషయం మరిచిపోయాను. డైరెక్టర్లు చాలా హుషారయిన వాళ్ళు. కంపెనీ వ్యవహారాలు వదిలేసి ఊరంతా చూస్తామన్నారు. అభిమానంతో పార్వతీశానికి చెయ్యడానికి మొరాయించిన పని డైరెక్టర్ల విషయంలో చెయ్యక తప్పలేదు. రాత్రివరకు తిరిగి బేగంపేటలో వాళ్ళని ప్లేన్ ఎక్కించాను.

మరి నాలుగయిదేళ్ళకి అనుకుంటాను నేను కంపెనీ డైరెక్టరుగా ప్రమోట్ అయి లక్నో వెళ్ళాను. అక్కడికి వెళ్ళిన ఆరు మాసాలకి ఢిల్లీ ట్రెయినింగ్‌కి వెళ్ళాల్సి వచ్చింది. మాకు ఢిల్లీలో ట్రెయినింగ్ హాస్టల్ లేదు. అయితే కంపెనీ సెక్రటరీకి ఉత్తరం రాసి స్టేషన్‌లో కలుసుకోమని చెప్పి టెలిగ్రాం యిచ్చాను.

స్టేషన్‌లో చిరునవ్వుతో పలకరించాడు సెక్రటరీ. టాక్సీలో అడిగాను. ఏ హొటల్‌లో రూం ఏర్పాటు చేశారని. నిర్ఘాంతపోయి "అదేమిటి సార్. మద్రాసీ బాబుగారు మీ బంధువులట. ఇంటికి తీసుకు వచ్చెయ్యమన్నారు" అన్నాడు. నేను తెల్లబోయాను.

"ఎవరీ మద్రాసీ బాబు?" అన్నాను.

అతనూ తికమకపడ్డాడు. మనిషిని వర్ణించాడు. లావుగా, తెల్లగా, బట్టతల. ఏవిధంగానూ నా అనుభవంలో అలాంటి మనిషి తటస్థపడిన గుర్తు రాలేదు. ఏం చెయ్యాలో అర్థం కాలేదు. ఎవరీ బంధువు?

టాక్సీ ఆగగానే గుమ్మంలోనే పీలగా వున్న ఆమె నవ్వుతూ నన్ను యింట్లోకి ఆహ్వానించింది ముఖమంతా నవ్వు చేసుకొని 'రండి బాబాయిగారు' అంటూ. నా సూట్ కేసు అందుకొంది.

"అలాంటి బంధువులెవరూ నాకు లేరయ్యా' అని సెక్రటరీతో టాక్సీలో అన్నాను. ఇప్పుడతను నన్ను జాలిగా చూశాడు. "ఇంత మంచి బంధువుల్ని లేరని ఎలా అన్నావురా మూర్ఖుడా!" అన్నట్లు.

కాళ్ళు కడుక్కోడానికి నీళ్ళిచ్చి వేడివేడి కాఫీ చేతికందించింది.

"మీ ఆయన ఏం చేస్తారమ్మాయ్" అన్నాను కాస్సేపటికి మాట తెచ్చుకుని మరీ. 'మీ ఆయన పేరేమిటి' అని అడిగితే చిన్న బుచ్చినట్టవుతుందని "ప్లాస్టిక్ బొమ్మలు హోల్ సేల్ వ్యాపారమండి, ఎవరో పార్టీలు వచ్చారట! మధ్యాహ్నం భోజనానికి వచ్చేస్తామన్నారు. ఆయనకోసం మీరు ఎదురు చూడనక్కర లేదు, వడ్డించమంటే వడ్డించేస్తాను" అంది.

వాళ్ళకి పిల్లలు వున్నట్టులేదు. మధ్యాహ్నం ఎవరిని చూడబోతున్నానో అర్థం కాకుండా రెండు గంటలు పాత రీడర్స్ డైజెస్టులు తిప్పుతూ గడిపాను.

ఒకటిన్నరకు దిగాడు పార్వతీశం. చూసి ఆశ్చర్యపోయాను. బాగా వొళ్ళుచేసి ఎర్రగా, మగ్గిన జామపండులాగ వున్నాడు పార్వతీశం. తల చాలాభాగం బట్టతల అయిపోయింది. కిళ్ళీ అలవాటు చేశాడు. పెదాలు ఆడపిల్ల పెదాలకన్నా ఎర్రగా వున్నాయి. కళ్ళజోడు కూడా వచ్చింది. హఠాత్తుగా బజార్లో కనిపించి "మేష్టారూ!" అంటే గుర్తు పట్టలేక తికమకపడి పోయేవాడిని.

"ఏం సార్! బాగున్నారా! మీకో గొప్ప సర్‌ప్రైజ్ యిద్దామనుకున్నాను. మొదట మా ఆవిడ పరిచయం, సుబ్బులు– ఊరు గంగలకుర్రు. నేనిక్కడ మద్రాసీ బాబు కింద లెక్క. మీరొస్తారని మొన్ననే తెలిసింది. మీ ఆఫీసులో కారు డ్రైవరు ఈ ఫ్లాట్ 'బర్సాతీ'లో

వుంటున్నాడు. వెల్‌కమ్ టు రాజధాని. ఢిల్లీ రావడం ఇదే మొదటిసారా?"

జైల్లోంచి విడుదలైన ఖైదీ మొదటి ఆట విడుపులాగ వుంది జీవితం అతనికి. జీవితంలో నిలకడనీ నిండుదనాన్ని సాధించుకున్న మనిషిలాగ కనిపించాడు. చేసే వ్యాపారం కూడా చాలా చక్కగా సాగుతున్నట్లుంది. ఖరీదయిన బట్టల్లో వున్నాడు. ఇంటి ముందు బుల్లెట్.

"మీరెన్ని రోజులుంటారో ముందు చెప్పండి"

"మూడు రోజులు" అన్నాను.

"గుడ్. ఆఖరి రోజు నాదే. పొద్దుటే బయలుదేరి ఛండీఘర్ వెళ్దాం. అక్కడ నుంచి పింజోర్ గార్డెన్స్. కారు ఏర్పాటు చేసేశాను. ఈ రెండు రోజుల్లో సాయంకాలం చిల్లర విహార యాత్ర. కుతుబ్‌మీనార్, జంతర్ మంతర్, టలక్టోరా గార్డెన్స్, పార్లమెంట్ హౌస్, తాజ్ మేరియా, అశోక – అన్నీ"

సుబ్బులు నాకు స్వయానా బాబాయి కన్నా ఎక్కువ సేవలు చేసింది. భక్తితో నా అవసరాలన్నీ చూసి పెట్టింది. దాదాపు నా కాళ్ళ దగ్గర కూర్చుని భోజనం వడ్డించింది. ఇంక పార్వతీశం ఢిల్లీలో నన్ను నేల మీద నడవనివ్వలేదు. రెండు రోజులు నాతోనే వున్నాడు. టాక్సీ మాట్లాడి అందులో తిప్పాడు.

"మరి మీ వ్యాపారం" అన్నాను.

"ఫరవాలేదు. వ్యాపారం నేను చేసేది. రెండు రోజుల్లో ఏం నష్టపోను. మీలాంటి వాళ్ళు మళ్ళీమళ్ళీవస్తారా? మీరొస్తున్నారంటే మా వాళ్ళు చిన్నసన్మానం కూడా ఏర్పాటు చేశారు. అది రేపు" అన్నాడు.

ఈ రెండు రోజులూ నేనెందుకో సిగ్గుతో తెలీని బాధతో కుంచించుకు పోయాను. ఇంత మంచి మనిషి తాకిడి యిది రెండోసారి. అంతకు మించి హైదరాబాద్ రమ్మని స్వయంగా ఆహ్వానించిన నేను, వచ్చి ఫోన్ చేసిన అతనికి అబద్ధం చెప్పి వదిలించుకున్నాను.

ఛండీఘర్ దాకా ప్రయాణం మరపురానిది. కారంతా ఆపిల్ పళ్ళు, బిస్కట్ పాకెట్లు, వేడినీళ్ళ ఫ్లాస్కు, ఇన్‌స్టెంటు కాఫీ టిన్ను, ముందుసీట్లో నేను, వెనక అతనూ, భార్య సాయంకాలానికి హృదయం చూసిన దృశ్యాలతో వికసించింది. కాని మరో విధంగా ఆయన ఔదార్యానికి నా సంకుచితత్వాన్ని పోల్చుకుని ఖిన్నమూ అయింది.

వెళ్ళేరోజున కొత్త బట్టలు పెట్టి యిద్దరూ నా కాళ్ళకి నమస్కారం చేశారు. "త్వరలో కొడుకు పుట్టాలని దీవించండిసార్" అని మనసూర్తిగా నమస్కారం చేశారు. నాకు ఆర్ద్రతతో కళ్ళనీళ్ళు తిరిగాయి.

రైల్లో కూర్చున్నాక యింక ఆగలేకపోయాను. "మీకు తీరని అన్యాయం చేశాను. మిమ్మల్ని మోసం చేశాను" అన్నాను.

"ఏమిటి సార్!" అన్నాడు.

"ఆ రోజు మీరు హైదరాబాదు మీ ఆవిడతో వచ్చిన రోజు నేను అక్కడే వున్నాను. మీకు అబద్ధం చెప్పించాను" అన్నాను.

పార్వతీశం సిగరెట్టు దమ్ము గట్టిగా పీల్చి ఎటో చూస్తూ అన్నాడు "నాకు తెలుసు సార్"

తుళ్ళిపడ్డాను. "ఎలా"

"ఆ రోజు టాక్సీలో నేనూ, సుబ్బులూ వూరంతా తిరిగాం. ఒకటి రెండు చోట్ల మీరు ఎవరో పెద్ద మనుషుల్తో. చార్మినార్ దగ్గర, పబ్లిక్ గార్డెన్స్ దగ్గర కనిపించారు. మిమ్మల్ని దూరంనుంచి మా ఆవిడకి చూపించాను. అందుకనే మొన్న మిమ్మల్ని సులువుగా గుర్తు పట్టింది. ఆ రోజు—మై గాడ్— మీకు కనిపించకుండా ఎంత జాగ్రత్తపడ్డానో! మీకు కనిపిస్తే మీరు చిన్న బుచ్చుకుంటారని నా బాధ. మధ్యాహ్నానికే మేం హోటల్ రూంకి వచ్చేశాం."

నేను మరీ కీటకంలాగ, పిపీలికలాగ అయిపోయాను. నోట మాట రాలేదు. నేను ప్రతీక్షణం కుంచించుకుపోతున్నానని పార్వతీశం కనిపెట్టాడు. ఆ యిబ్బంది కూడా కలిగించ కూడదని తనే కల్పించుకొని మాట్లాడాడు. నవ్వాడు తేలికగా, నిండుగా, నిశ్చలంగా.

"సార్ మీరు మా అన్నయ్యకి మిత్రులు. నాకూ మిత్రులనుకొన్నాను. మిమ్మల్ని ఆహ్వానించాను. ఆతిధ్యం యిచ్చాను. అందులో నాకు ఆనందం వుంది. తృప్తివుంది. కాని నేను మీ మిత్రుడినని మీరనుకోవలసిన అవసరం ఏముంది సార్. అనుకోవాలని నేననుకోవడం లేదు. ఆశించడంలేదు"

రైలు కూత కూసింది. ఈసారి హైదరాబాదు వచ్చినప్పుడు ఉత్తరం రాయమని అడిగే హక్కు నేను పోగొట్టుకున్నాను: అడిగినా వ్రాయడనీ, వచ్చినా ఫోన్ చెయ్యడనీ తెలుసు. రైలు కదిలింది. నవ్వుతూ అతని ముఖం క్షణంలో దూరమయింది.

రైలు నడుస్తూంటుంది. దారిలో చెట్లు మనల్ని దూసుకుపోతూంటాయి. కొన్ని చెట్లు అందంగా, నిండుగా గంభీరంగా కనిపిస్తాయి. వాటి జ్ఞాపకం, ఆ అనుభూతి, స్పృహ మనల్ని క్షణంలో తాకి గుర్తుంచుకొనే లోగా అలా వెనక్కి జారిపోతాయి.

— *ఆంధ్రజ్యోతి వీక్లీ, దీపావళి 1980.*

—